

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Conservatieve Complottheorieën

Kamsteeg, Anne

Citation

Kamsteeg, A. (2022). Conservatieve Complottheorieën. *Leidschrift*, 37(juni: Fake News en desinformatie. Van de Oudheid tot het heden), 35-48. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3448698>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3448698>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Conservatieve Complottheorieën

Anne Kamsteeg

In de jaren zestig maakt politiek rechts een sterke opkomst in de Amerikaanse politiek. Barry Goldwater en later George Wallace doen een greep naar het presidentschap en op billboards langs de snelwegen wordt Martin Luther King Jr. (MLK) door de John Birch Society uitgemaakt voor communist. Niet alleen MLK, maar ook de meerderheid van de overheid bestaat uit communisten – zo wordt er gezegd. Ook de Ku Klux Klan (KKK) maakt zich zorgen om de ‘communistenplaaag’. Ondertussen is ook de zoon van de buurman lid geworden van de Young Americans for Freedom en probeert alle andere jongeren uit de buurt met zich mee te krijgen. Als wantrouwen een geur had, dan zouden de middenklasse buurten er overweldigend naar stinken. Het mocht dan wel een minderheid zijn die geloofde in het ‘communistische complot’, in deze jaren was het wel een prominente minderheid.¹

In dit artikel zal ik kijken naar het gebruik van complottheorieën door rechtse politiek in Verenigde Staten, specifiek in de jaren zestig. Deze periode wordt vaak aangewezen als een startpunt van een sterke toename van het geloof in en het gebruik van complottheorieën in de politiek én als het moment waarop populisme een prominente plaats in de politiek begon in te nemen.² Daarbij zal ik me richten op organisaties en verenigingen in plaats van op individuen, politiek is immers niet gelimiteerd tot politici. De bewegingen waar ik me op zal richten zijn de John Birch Society, de Ku Klux Klan en de Young Americans for Freedom. Zij hadden een prominente rol bij de opkomst van complottheorieën rondom het communisme in de rechtse politiek. Allereerst zal ik kijken naar wat voor theorieën deze bewegingen erop nahielden – wat is een communist, wat is het probleem met communisme en waarom is het zo angstaanjagend? Ten tweede zal ik kijken naar de verspreiding van deze ideeën – via welke media gebeurde dit en wat voor taalgebruik werd er gebruikt? Als laatste zal ik kijken naar hoe dit in een groter geheel van complottheorieën van rechtse Amerikanen past.

¹ Mark Fenster, *Conspiracy Theories: Secrecy and Power in American Culture* (Minneapolis 1999) 24-25.

² Richard Hofstadter, *The Paranoid Style in American Politics and Other Essays* (New York 1967) 25-29.

De communistische tentakels

Communism is not a political party, nor a military organization, nor an ideological crusade, nor a rebirth of Russian imperialist ambition, though it comprises and uses all of these parts and pretenses. Communism, in its unmistakable present reality, is wholly a conspiracy, a gigantic conspiracy controlled by determined, cunning, and utterly ruthless gangsters, willing to use any means to achieve its end.³

In 1958 werd door Robert Welch Jr. de John Birch Society opgericht, een organisatie die op zijn hoogtepunt in de jaren zestig uit ongeveer 100.000 leden bestond. Uit Welch' *The Blue Book of the John Birch Society* blijkt er een sterke angst voor communisme te zijn, maar ook voor iets groters dan dat. Het is makkelijk om aan te nemen dat de John Birch Society enkel en alleen bang was voor het communisme en communistische wereldoverheersing. Het eerste hoofdstuk van het boek omschrijft het communisme en de vele gevaren ervan, zoals het driestappenplan dat de communisten zouden hebben: eerst nemen ze Oost-Europa in, dan Azië en als laatste de VS.⁴ De communisten zouden daarbij al bezig zijn met hun overname van de VS. Ze waren immers al druk met het infiltreren van de Amerikaanse overheid en de media te beïnvloeden.⁵

Uit het begin van het tweede hoofdstuk blijkt dat Welch' ideeën sterk beïnvloed waren door die van Oswald Spengler, die het collectivisme typeerde als 'a disease of society, concomitant with decay, and remarkably similar to cancer in the individual'.⁶ Dit is een kleine stap weg van het communisme. Is het collectivisme in plaats van communisme dat Welch zo vreest? Het tweede hoofdstuk van *The Blue Book* schetst een beeld van hoe hele maatschappijen afsterven en ineensstorten zodra het 'kankergezweel' van collectivisme zijn intrede doet. West-Europa was al besmet met dit dodelijke collectivisme en Amerika zou op een zeker moment ook bezwijken: 'We have people feeling that nothing should be done by them, but everything for them by the government [...] And we have it, basically, because of too long and too close association with a parent [West-Europa] that was dying of the disease.'⁷ Deze nabijheid met Europa was de schuld van Woodrow Wilson

³ Robert Welch Jr., *The Blue Book of the John Birch Society* (Belmont 1961) 21.

⁴ Ibidem, 2.

⁵ Ibidem, 24-29.

⁶ Ibidem, 36.

⁷ Ibidem, 44.

die de Amerikanen in de Eerste Wereldoorlog mee had laten vechten, waarna de onafhankelijkheid van Europa eindigde en de ziekte zich in Amerika kon verspreiden. Vervolgens had Franklin Delano Roosevelt Amerika en Europa ‘in hetzelfde bed gelegd’, waarna Amerika dit bed nooit meer uit kon komen.⁸

Welch richtte zich vervolgens op religie, met name het protestantisme:

Some [ministers] have merely watered down the faith of our fathers, and of theirs, into an innocuous philosophy instead of an evangelistic religion. Some have converted Christianity into a so-called social gospel, that bypasses all questions of dogma with an indifference which is comfortable to both themselves and their parishioners; and which “social gospel” becomes in fact indistinguishable from advocacy of the welfare state by socialist politicians. And some actually use their pulpits to preach outright Communism, often in very thin disguise if any, while having the hypocrisy as atheists to thank God in public for their progressive apostasy.⁹

Niet alleen de burens en de overheid bleken dus besmet te zijn met het socialisme en communisme, maar zelfs de kerken; de tentakels van het communistisch complot strekken tot in het dagelijks leven van de Amerikanen, maar ze merken het amper op.

De John Birch Society had een sterke aversie tegen het communisme, met name het aspect waarbij het dagelijks leven onder het communisme sterk werd beïnvloed was een heikel punt. Welch’ aandacht ging vooral uit naar het feit dat de overheid overal de macht over zou hebben en dat de Amerikaanse vrijheid verloren zou gaan en zou sterven door het collectivisme, het communisme en door de grote macht van de overheid.

In de jaren zestig bracht de KKK een krant uit, *The Fiery Cross*. Hoewel de KKK niet per se bekend staat om hun anticommunistische agenda, spraken de *Klansmen* zich wel degelijk uit tegen het communisme. Neem bijvoorbeeld de voorpagina van *The Fiery Cross* van augustus 1964. Van de drie koppen gaan er twee over het communisme: *Communist Exploitation of the US Racial Crisis* en *Communist Infiltration into the so-called Civil Rights Movements*.¹⁰ De haat jegens mensen van kleur werd door de KKK gebruikt om ook communisten tot vijand te maken. Zo staat het volgende in het tweede artikel:

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem, 49.

¹⁰ *The Fiery Cross* (augustus 1964) 1.

For many years in this country, Communist efforts have continued to recruit Negroes into the party, and to infiltrate Negro organizations. The Communists have had some notable successes along this line, in the past, but nothing like the degree of success they have had more recently, and especially during the last 6 or 10 months; While it is true that some Negroes understand that it is foolish to think they could work with Communists, to think they could work with Communists without aiding the Communist Party and its objectives, far larger numbers do not realize this, or do not stop to think of it.¹¹

De gewillige samenwerking van communisten met de Amerikaanse bevolking van kleur was voor de KKK een reden om zich tegen de communisten te keren. Ze beschuldigden daarbij de communisten ervan om puur voor gewin te vissen in ‘the troubled waters of racial discontent’.¹²

Er is een overeenkomst zichtbaar tussen de complottheorieën van de John Birch Society en de KKK: beide geloofden dat de communisten druk bezig waren met het infiltreren van bepaalde groepen en bewegingen in Amerika. Het verschil zit hem in het idee over hoe het communisme gebruikt werd in dezen. De John Birch Society probeerde haatgevoelens jegens het communisme aan te wakkeren, terwijl de KKK er al vanuit ging dat het communisme gehaat was. De KKK gebruikte de samenwerking tussen het communisme en de ‘so-called Civil Rights Movement’ om de Civil Rights Movement te demoniseren, in plaats van andersom. Het communisme is later door de KKK op dezelfde manier gebruikt om de joden in een slecht daglicht te zetten:

Those students of Communism know that the Communist Party and the Soviet Revolution were the brainchild of the organized Jewry and that here in America, the Communist Party is dominated by this group. This can be seen by anyone who reads the names of the leading roster of the Communist Party members and Soviet spies that have been arrested in this Nation down through the years, convicted, and some executed. Over 80 percent of the Soviet espionage apparatus have been Jews.¹³

¹¹ ‘Communist Infiltration into the so-called Civil Rights Movement’, *The Fiery Cross* (augustus 1964) 1.

¹² *Ibidem*.

¹³ ‘Christianity Vs Communism and Zionist Judaism’, *The Fiery Cross* (april 1968) 1.

De Young Americans for Freedom was een conservatieve jeugdorganisatie, opgericht in 1960. De groep steunde Goldwater toen hij zich kandideerde voor het Amerikaanse presidentschap. De Young Americans for Freedom publiceerde tijdschriften en nieuwsbrieven over het nieuws en onderwijs. Een van hun publicaties was *The Challenge*, die onder meer het volgende publiceerde:

What we are witnessing in America today, the widespread civil strife, murder, arson, looting, wanton, destruction of property with untold millions of dollars of damage, and assaults on innocent persons, is the result of years of Marxist influenced ideas which have produced the Welfare State.¹⁴

De manier waarop het communisme hier gedemoniseerd werd, komt meer overeen met de John Birch Society dan met de KKK.

In hetzelfde artikel was de auteur cynisch over de politiek: 'President Johnson has appointed the usual "commission" which will come up with the "usual" answers – what it wants the people to believe is not what is the truth.'¹⁵ Het beeld dat werd geschetst van de overheid komt overeen met het beeld dat heerste in deze kringen: de overheid is onbetrouwbaar en dat komt door de communisten die daar zijn. In een ander artikel uit *The Challenge* werd gezegd dat een oorlog tussen het communisme en het kapitalisme onvermijdelijk was.¹⁶ Zoals bij de John Birch Society, werd de "slechte communist" expliciet beschreven en aangewezen, evenals de gevaren die het communisme met zich mee zou brengen:

The most disturbing part of the controversy over federal aid to education is the large number of people who have been taken in by the socialistic propagandists who say, "Federal aid does not necessarily mean federal control". This is one of the most popular clichés, and undoubtedly the most absurd, that the advocates of the monolithic centralized government shower upon the American public. Federal aid has never existed without federal control and it never will.¹⁷

¹⁴ 'Revolution U.S.A. 1967', *The Challenge* 2:12 (1967) 31.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Hope Harrington, 'Detente or Disaster', *The Challenge* 1:4 (1962) 1.

¹⁷ Chuck Grumley, 'The Myth of Federal Control', *The Challenge* 1:4 (1962) 6.

Net als bij de John Birch Society, was er duidelijk angst bij de Young Americans for Freedom voor te veel macht bij de overheid. Uit een artikel van Chuck Grumley blijkt dat hij vreest voor het totalitarisme dat communisme met zich mee zou brengen:

The welfare state is the great fiction where everybody tries to live at the expense of everybody else. The idea of government economic planning appeals to many intellectuals and politicians today. What they forget is that each of us as sovereign agents responsible to God is planning ahead as a rational creature regarding his job, business, leisure, future and the rest [...] While most plans being proposed today are to accelerate economic growth, there are plans too to control our spending [...] This is foredoomed to failure for effort is separated from reward. When the people who can earn more than the average, have the “surplus” seized from them in taxes and when people who earn less than the average have the deficiency made up to them in handouts, the production of all is bound to decline, for the energetic and able lose their incentive and the slothful lose their incentive to better themselves.¹⁸

In het bovenstaande citaat wordt de welvaartsstaat bekritiseerd. Wat opvalt aan de artikelen in *The Challenge* en *Conservative View*, is dat de kritiek en angst vooral gericht waren op de ideologie en minder op “de communist” als persoon. De auteurs van de artikelen waren bang voor de gevolgen van een eventuele communistische of socialistische machtsovername, niet omdat communisten of socialisten zulke verachtelijke mensen waren, maar omdat het systeem volgens hen niet deugde. Dit is een groot verschil met hoe de John Birch Society en de KKK hun angst uitten.

De drie besproken conservatieve bewegingen gebruikten hun angst voor een communistisch complot op verschillende manieren. De John Birch Society probeerde haat, angst en wantrouwen aan te wakkeren jegens communisten en het communisme. De Young Americans for Freedom lijkt geen ander doel te hebben gehad, al waren zij meer dan de John Birch Society bezig angst te zaaien door gerichte kritiek te uiten op het systeem en de gevolgen ervan. De KKK gebruikte het communisme als opstapje naar het demoniseren van mensen van kleur en joden, al uitgaand van een aversie jegens communisten, om op die manier meer leden te kunnen strikken.

¹⁸ ‘The Welfare State’, *Conservative View* 2:5 (1963) 1.

Immers, het was vanzelfsprekend dat de communisten fout waren en dat de KKK dus gelijk had.

Een gedeelde angst van deze drie groepen was de grote invloed en de lange tentakels van het communisme. De communisten zouden in de overheid zitten, in het onderwijs, het dagelijks leven en ga zo maar verder. De grote angst lijkt zich vooral hier te vestigen, dit is waar de complotten om draaien: de angst voor een groep mensen die alles besturen in het algemeen.

De expertise van de complotdenker

De voornoemde complottheorieën moesten verspreid worden. Dit gebeurde voornamelijk via nieuwsbrieven en tijdschriften die naar actieve en passieve leden van de John Birch Society, de KKK, en de Young Americans for Freedom werden gestuurd. De vraag is nu welk taalgebruik belangrijk was bij de verspreiding van de ideeën en hoe mensen overtuigd werden.

Op het hoogtepunt had de John Birch Society, zoals gezegd, maar 100.000 leden en was daarmee dus niet per se mainstream. Desondanks had de groep wel invloed en waren de ideeën die zij hadden wijdverspreid. Een van de oorzaken waardoor dit mogelijk was, was omdat de mensen die het níet met de John Birch Society eens waren, maar toch ook hun ideeën verspreidden. Neem bijvoorbeeld het redactionele stuk uit de *New York Times* van 22 april 1961:

The latest publicized addition to the lunatic fringe of American life is the John Birch Society. Lost in a world of fantasy, the John Birchers are busily looking for Communists in the White House, the Supreme Court, the classrooms, and, presumably, under the bed. In the process they lose sight of the real Communists and of the real problems Communism poses before us in Laos, Vietnam, Cuba and elsewhere.¹⁹

De mainstream media publiceerden vaker over de vreemdheid van de Birch-ideeën, maar via deze kanalen konden mensen juist ook kennis maken met deze ideeën.

Welch was niet bang om emotionele manipulatie te gebruiken in *The Blue Book of the John Birch Society*. Zo schreef hij bijvoorbeeld:

¹⁹ 'John Birch Fantasies', *New York Times* (22 april 1961).

The only thing which can possibly stop the Communists is for the American people to learn the truth in time. It is to contribute my small bit to such an awakening that I have given up most of my business responsibilities and most of my income, in order through my magazine and speeches to bring some inkling of the truth to as many people as I can reach. I do not expect nor deserve any slightest applause or sympathy for this sacrifice. I mention it all for just one reason only – which is to show how deadly serious the situation appears to me.²⁰

Door zijn opofferingen te benadrukken zorgde hij ervoor dat mensen sneller geloofden in zijn idee. Hij had zijn bedrijf voor een groot deel laten vallen om te vechten voor Amerika en voor de mensen én om bewustzijn te verspreiden. Als hij zoveel opgaf, dan *moest* het wel slecht gesteld zijn met de situatie. Er zit ook een zelfverzekerdheid achter: Welch zou niet alles laten vallen voor een eventuele dreiging. Dit in combinatie met de uitgebreide informatie in *The Blue Book* over wat de dreiging precies inhield, zorgden ervoor dat hij vertrouwen won. D.J. Mulloy zegt het volgende:

The establishment and conveyance of this “expertise” offers guidance in navigating the world as it currently is, but also, crucially, points the way forward, indicating how the world (or the United States, to be more specific) can be changed for the better.²¹

Welch gebruikte taal om mensen te overtuigen dat hij wist waar hij het over had, dat hij de waarheid sprak en dat het belangrijk was dat hij werd geloofd. Dit was een belangrijk onderdeel van het verspreiden van zijn complottheorieën.

Hetzelfde leek te gebeuren in *The Fiery Cross* van de KKK. *The Fiery Cross* publiceerde in 1964 een lijst met namen van mensen die werden geassocieerd met The National Association for the Advancement of Colored Peoples and de Communist Front.²² Opnieuw werd hier door de KKK gebruik gemaakt van de tactiek om communisten en mensen van kleur samen te voegen om beide groepen te demoniseren. Dit hielp de KKK met het werven van leden toen in de jaren zestig communisten de nationale politiek

²⁰ Welch, *The Blue Book*, 24-25.

²¹ D.J. Mulloy, *The World of the John Birch Society: Conspiracy, Conservatism, and the Cold War* (Nashville 2014) 171.

²² ‘Communist Exploitation of the U.S. Racial Crisis’, *The Fiery Cross* (augustus 1964) 1.

dreigden te beïnvloeden.²³ Het haten van communisten was meer mainstream dan het haten van mensen van kleur en was daarom bruikbaar als opstapje voor de KKK om te zorgen dat de “doorsnee witte Amerikaan” ook haatgevoelens jegens mensen van kleur zou ontwikkelen. Daarbij was het heel makkelijk om lid te worden van de KKK. Op verschillende pagina’s van *The Fiery Cross* staan kleine blokken met bijvoorbeeld: ‘Best way to get a new member? Ask him.’²⁴ Daarnaast bestaan er ook wat meer intense lidmaatschapsmotivaties, zoals: ‘FIGHT COMMUNISM!’²⁵

De KKK gebruikte klare taal om mensen te overtuigen: namenlijsten en lidmaatschapsuitnodigingen zonder er doekjes om te winden. Dit geldt ook voor *The Blue Book of the John Birch Society* – alles werd helder uitgelegd, zinnen zijn kort en simpel.

De Young Americans for Freedom gebruikte met name hun expertise. Er werden politici en verslagen gebruikt als bronnen voor hun statements, zoals:

The principal activist group promoting actual violence and maintaining contact with many other groups is the Student Non-Violent Coordinating Committee, commonly known as SNICK. The Joint Legislative Committee on Un-American Activities of the State of Louisiana in Report No. 5 Page 125, states: “The Student Nonviolent Coordinating Committee from all the evidence before us, is substantially under the influence of the Communist Party though the support and management given it by the Communists in the SCEF (Southern Conference Educational Fund) [...] The infiltration of the Communist Party into the so-called ‘civil rights’ movement through the SCEF is shocking and highly dangerous to this state and nation”.²⁶

De Young Americans for Freedom was transparant als het ging over de bronnen die ze gebruikten. Of deze bronnen betrouwbaar en onbevooroordeeld zijn, is een ander verhaal, maar het noemen van deze bronnen zorgde vaak voor een extra gevoel van vertrouwen.

In *Evohe*, een tijdschrift gepubliceerd door de Young Americans for Freedom dat zich richtte op schrijven over politieke en sociale

²³ David Farber, *The Rise and Fall of Modern American Conservatism: A Short History* (Princeton 2010) 79.

²⁴ *The Fiery Cross* (augustus 1964) 4 en 8; *The Fiery Cross* (april 1968) 5 en 8.

²⁵ ‘Fight Communism!’, *The Fiery Cross* (mei 1972) 8.

²⁶ ‘Revolution U.S.A. 1967’, *The Challenge* 2:12 (1967) 31-32.

ontwikkelingen, stond een artikel over de speech van Ernest L. Wilkinson, gegeven op 28 mei 1965. Wilkinson was de directeur van de Brigham Young University en sprak over ‘The Decline and Possible Fall of the American Republic.’²⁷ In deze speech noemde Wilkinson ‘feiten’ over de ‘politieke rot’ ten gevolge van het communisme dat zich verspreidde. De overheid zou daaronder lijden, criminaliteit zou toenemen, meer huwelijken zouden stranden, meer terroristische aanslagen zouden plaatsvinden, de Vietnamoorlog zou intensiveren, politieke stabiliteit zou verdwijnen en ga zo maar door.²⁸ Het opwekken van angst is een makkelijke manier om volgelingen te werven.

De drie groepen hebben gemeen dat hun taalgebruik heel toegankelijk was. Het is niet moeilijk om te begrijpen wat er staat en wat het standpunt van de auteurs was en waarop het gebaseerd was. De coherentie van de tekst is belangrijk voor de overtuigingskracht die de tekst heeft. Duidelijkheid gecombineerd met emoties – of het nu gaat om het benoemen van de eigen opofferingen of het opwekken van angst – het noemen van bronnen en de eigen daadwerkelijke expertises, zorgen ervoor dat de overtuigingskracht van een tekst toeneemt. Deze kracht komt voort uit vertrouwen en duidelijkheid, zo lijkt het, en deze drie bewegingen hebben begrepen hoe dit te bereiken.

Het doorlopende complot

Het geloven in en gebruiken van complottheorieën door middel van klare taal, emoties, betrouwbaarheid en duidelijkheid is niet alleen een fenomeen uit de jaren zestig. Ik zal nu laten zien hoe dit past in een doorlopend verhaal van complottheorieën aan de rechterflank van het politieke spectrum, met name theorieën die hele bevolkingsgroepen betreffen.

Alan F. Westin schreef in 1962 “The John Birch Society: ‘Radical Right’ and ‘Extreme Left’ in the Political Context of Post World War II” in het boek *The Radical Right*, waarin hij vijf eigenschappen noemde die volgens hem fundamentalisten kenmerken.²⁹ Deze lijken me belangrijk om mee te nemen bij het kijken naar complottheorieën in Amerikaanse rechtse groepen en politici. Westin zei het volgende:

²⁷ Bernadette Barrack, ‘Te Judice’, *Evolve* 5:10 (1965) 6.

²⁸ *Ibidem*, 6-7.

²⁹ Westin, “The John Birch Society”, 241.

- (1) They assume that there are always solutions capable of producing international victories and of resolving. Our social problem; when such solutions are not found, they attribute the failure to conspiracies led by evil men and their dupes.
- (2) They refuse to believe in the integrity and patriotism of those who lead the dominant social groups [...] and declare that the American Establishment has become part of the conspiracy.
- (3) They reject the political system; they lash out at “politicians”, the major parties, and the give and take of political compromise as a betrayal of the fundamental Truth and as a circus to divert the people.
- (4) They reject those programs for dealing with social, economic, and international problems that liberals and conservatives agree upon as minimal foundations. In their place, the fundamentalists propose drastic panaceas requiring major social change.
- (5) To break the net of conspiracy, they advocate “direct action”, sometimes in the form of a new political party, but more often through secret organizations, push-button pressure campaigns, and front groups. Occasionally “direct action” will develop into hate-propaganda and calculated violence.³⁰

Terugkijkend kunnen we stellen dat deze vijf punten allemaal terugkomen in de drie besproken groepen – de John Birch Society, de KKK en de Young Americans for Freedom. Vanaf hier, de jaren zestig, kunnen we vooruitkijken naar de toekomst.

Het citaat ‘If you are against Communist-inspired race mixing’ is gepubliceerd in *The Fiery Cross*. De KKK is welbekend racistisch, dus het is niet verbazingwekkend dat oud-Klansman Tom Metzger de White Aryan/American Resistance oprichtte, een zelfbenoemd racistische organisatie die bang was voor een “witte genocide”.³¹ De organisatie publiceerde een krant, *The Insurgent*, ‘the most racist newspaper on earth’. In de jaren zeventig en tachtig probeerde Metzger een grotere witte suprematistische beweging op te zetten door deze krant te publiceren, maar ook via andere media, zoals de radio. In 1980 stelde hij zich kandidaat voor het Amerikaanse Congres, waar hij 37% van de stemmen won – 33.000 stemmen.³² Metzger was niet bang om angst te zaaien, maar gebruikte ook

³⁰ Ibidem, 241-242.

³¹ Michael Novick, *White Lies, White Power: The Fight Against White Supremacy and Reactionary Violence* (Monroe 1995) 155.

³² Southern Poverty Law Center, ‘Tom Metzger’, <https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/individual/tom-metzger> (geraadpleegd op 3 januari 2020).

opzwevende redevoering richting witte mensen, zoals: ‘The right wing is dead. The Marxists are dead. It’s a white revolution.’³³

In de jaren ’90 ontstond er een angst voor de New World Order, een geheime groep of gemeenschap die de wereld wilde overnemen of overheersen via bestaande overheden. Na de Koude Oorlog, en de daarmee verminderde angst voor communisten, begon de John Birch Society dit idee te verspreiden.³⁴ De val van het communisme werd onbelangrijk geacht en werd gezien als een opstapje voor de nieuwe wereldorde om sterker te worden en de wereld sociaaldemocratisch te maken. Dat was echter volgens hen ‘merely a minor improvement over Communist style central planning’. Uiteindelijk zou er wereldwijd socialisme zijn.³⁵

Zo komen we aan in het nieuwe millennium. De gebeurtenissen op 9/11 raakten de wereld en zorgden voor een algeheel gevoel van verlies, angst en woede, maar ook achterdocht. Via het mainstream geworden internet konden complottheorieën snel en gemakkelijk verspreid worden. De Anti-Defamation League rapporteerde in 2003: ‘Two years after the horrific 9/11 attacks on America, hateful conspiracy theories claiming the attacks were actually carried out by Israelis and Jews continue to gather force around the world, causing dangerous new mutations of global anti-Semitism.’³⁶ In het rapport werd het volgende vermeld:

White supremacist and neo-Nazi groups were quick to accept and promulgate anti-Semitic theories to explain 9/11. Because these theories confirmed their already established belief in the inherent evil of Jews, and they wanted to exploit the theories to gain the support of a suspicious and frightened American public looking for answers to the 9/11 tragedy. Groups like the National Alliance, the Creativity Movement (formerly known as the World Church of the Creator), and the Aryan Nations wanted to engender anti-Jewish sentiment to strengthen their membership, galvanize potential recruits to take

³³ Ibidem.

³⁴ Charles J. Stewart, ‘The Master Conspiracy of the John Birch Society: From Communism to the New World Order’, *Western Journal of Communication* 66:3 (juni 2002) 435.

³⁵ Ibidem, 436.

³⁶ Anti-Defamation League, ‘Conspiracy Theories About Jews and 9/11 Cause Dangerous Mutations in Global Anti-Semitism’ http://archive.adl.org/PresRele/AS_Int_13/4346_13.htm (geraadpleegd op 3 januari 2020).

action, and convince the American public that hatred of Jews was justified.³⁷

De hierboven genoemde groeperingen gebruikten ook desastreus gebeurtenissen om volgelingen te strikken voor hun grote complotten tegen bepaalde bevolkingsgroepen, zoals al zo vaak eerder is gebeurd.

Hier eindigt de tijdreis. Er kan geconcludeerd worden dat vanaf de jaren zestig complottheorieën benzine op het vuur waren van haat jegens bepaalde groepen en het mogelijk maakten voor verschillende bewegingen of groepen om hun theorieën te verspreiden via de media. Een combinatie van taalgebruik en dramatische gebeurtenissen zijn altijd belangrijk geweest voor deze groepen – nu ook weer te zien tijdens de coronacrisis en de coronaoontkenners. De gebeurtenissen worden gebruikt om het punt te maken dat een bepaald “ras”, religie of overheid fout zou zijn – of allemaal –, om daarmee populariteit te winnen. Het doel is altijd om te groeien.

Conclusie

Complottheorieën zijn geen nieuw fenomeen in de Amerikaanse politiek. De mainstream media worden al jaren gewantrouwd, bepaalde groepen worden al jaren bespuugd en groepen worden in het leven geroepen om het Amerikaanse volk te “beschermen” voor een tragisch lot. De jaren zestig zijn vaak aangezien als startpunt voor de tendens dat deze complottheorieën een prominente plek in de media kregen. Het Amerika van de jaren zestig was gegrepen door de Koude Oorlog en de angst voor communisten, een fenomeen waaruit de John Birch Society en Young Americans for Freedom uit geboren werden en waar de KKK gebruik van kon maken om hun racistische agenda te vorderen.

Allereerst heb ik gekeken naar de soorten complottheorieën die de John Birch Society, Young Americans for Freedom en de KKK verspreidden. De John Birch Society leefde van angst voor de communisten en het collectivisme, het verlies van vrijheid en de mogelijkheid om tot slaaf gemaakt te worden door een grote overheid. De KKK benadrukte het gevaar van “rassenmenging” die zou komen als de communisten meer macht zouden

³⁷ Anti-Defamation League, *Unraveling Anti-Semitic 9/11 Conspiracy Theories*, https://web.archive.org/web/20140729040046/http://archive.adl.org/anti_semitism/9-11conspiracytheories.pdf (geraadpleegd op 3 januari 2020).

krijgen. Daarbij werkten de communisten met mensen van kleur, wat beide groepen een slechte bijmaak gaf. Ook de Young Americans for Freedom vreesde het communisme en het verlies van vrijheid.

Vervolgens heb ik gekeken naar het taalgebruik en de gebruikte media om deze ideeën te verspreiden. Dit ging vooral om gedrukte media. Emotionele manipulatie werd niet geschuwd en het etaleren van kennis en expertise zorgde voor betrouwbaarheid. Het was belangrijk dat de gebruikte taal helder was, zodat iedereen het zou begrijpen en zodat iedereen lid kon worden.

Als laatste heb ik laten zien hoe deze groepen in een tendens passen die doorloopt tot ten minste de jaren '00. Meer groepen die in complottheorieën geloofden kwamen samen en spraken de mensen aan via verschillende media, eindigend met online antisemitisme.

Deze bewegingen hebben, ondanks dat zij vrijwel altijd in een minderheid zijn geweest, veel invloed op de politiek en de maatschappij gehad. Ze zijn luid en hun ideeën verspreiden zich snel, vooral wanneer er een maatschappelijke crisis bestaat. Denk aan de Koude Oorlog of 9/11. Dat is het klimaat waarin complottheorieën floreren – kijk ook naar de huidige coronacrisis. Was corona gecreëerd in een lab? Was de overheid erbij betrokken? Uiteindelijk is het enige dat een complottheorie nodig lijkt te hebben een publiek dat gelooft.

Het is onmogelijk om de aanhangers van de complotten te overtuigen van onze waarheid, in dezelfde mate als waarin zij ons niet zullen kunnen overtuigen. Het bouwen van bruggen tussen verschillende, sterk botsende wereldbeelden is een taak voor de zeer vaardige geesteswetenschappelijke bouwkundige.